

ПРЕФОРМУЛИРАНЕ НА ТЕОРЕТИЧНИТЕ ОСНОВИ НА ПОЛИТИЧЕСКИЯ РЕАЛИЗЪМ

Докт. Денис Венциславов, ЮФ на СУ „Св. Климент Охридски“

Резюме:

Политическият реализъм е един от основните теоретични подходи към международните отношения. Въпреки това теоретичните основи на школата, така, както са формулирани от Ханс Й. Моргентхау, са базирани върху идеи, които не би трябвало да принадлежат към реалистката традиция. Затова статията си поставя за цел преформулирането на теоретичните основи на реализма. Новият подход е структуриран около политическото, както е дефинирано от Карл Шмит – разделение между приятел и враг. Логически това води до тезата за политическото като онтологичен принцип, което се и превръща в основната идея на новия реализъм. Тези промени в теоретичната обосновка на реализма ще му позволят да запази своята логическа кохерентност и теоретична строгост.

Ключови думи: Карл Шмит, Ханс Моргентхау, политически реализъм, политическа онтология, политическото.

RETHINKING THE THEORETICAL TENETS OF POLITICAL REALISM

Denis Ventsislavov, PhD Student, Faculty of Law, Sofia University „St. Kliment Ohridski“

Abstract:

Political realism is one of the main theoretical approaches towards international relations. However, the basis of the theory, provided by Hans J. Morgenthau, is underpinned by arguments that should not belong to the realist tradition. The main argument is that the core abstract principles of political realism should be reviewed. The reformulated realism is structured around the main idea of the political defined as in Carl Schmitt's theory – as a friend / enemy distinction. This leads to the argument of the political as an ontological principle, which I imply as the new fundamental concept of the theory. These changes will make realism more logically coherent and more theoretically rigorous.

Keywords: Carl Schmitt, Hans J. Morgenthau, political realism, political ontology, the political.

Политическият реализъм се обособява като автономна теория в отговор на провала на либерализма в междувоенния период на миналия век. За родоначалници на модерната реалистка школа са обявени изследователите Е. Х. Кар, Ханс Моргентау и др. Докато първият от двамата остава в историята на реализма основно с труда си *The Twenty Years' Crisis, 1919-1939*, Моргентау посвещава цялата си академична кариера на политическия реализъм и се утвърждава като основател на една от най-силните теоретични школи в новата ни история¹. Моргентау е последван от голям брой автори, които в продължение на повече от 70 години се занимават с поставените от него теоретични основи на реализма, развиват тези предпоставки и актуализират обхвата на реалистката теория². Развитие на това крило от общото тяло на науката за международните отношения има ключова роля за генералната посока на развитие на дадената сфера, както и оказва сериозно влияние върху конструирането на външната политика на световните силови центрове от края на Втората световна война до наши дни. Предметът на настоящата статия обаче не е това, което произтича след Моргентау, а той самият и това, което го предхожда. Разглеждат се теоретичните основи, които той поставя чрез своите шест принципа на политическия реализъм, като съответно се поставя под въпрос цялостната рамка на така формулирания политически реализъм. Критиката, която е насочена към самите основи на реализма, е изцяло от реалистки характер и няма за цел да поставя под съмнение школата на реализма, а да утвърди нейните основи и да промени някои от теоретичните ѝ схващания. Ключовата теза е, че предпоставките, върху които е изграден реалисткия подход, съдържат в себе си теоретични слабости, сами по себе си предпоставка за подценяване на реализма, и предполагат непрестанни критики към неговата същност³. Именно тези предпоставки са преразгледани в светлината на един изцяло нов подход към реалността на политическия свят. Преформулираният реализъм ще може да изчисти грешките на Моргентау, а и на тези след него, което трябва да хвърли нова светлина

---

¹ По думите на Джон Васкез „Morgenthau's work was the single most important vehicle for establishing the dominance of the realist paradigm”, цитирано в Donnelly, Jack., *Realism and International Relations*, Cambridge University Press, UK, 2000, pp:15.

² Освен класическия реализъм на Моргентау като разклонения на теорията можем да обособим школите на неореализъм (Уолц), офанзивен структурен реализъм (Миършаймър), дефанзивен структурен реализъм (Уолт), неокласически реализъм (Снайдър, Уолфорт).

³ Отвѣд класическата критика спрямо реализма трябва да се отбележат проучванията, които поставят в друга светлина самите виждания на Моргентау, вж: Behr, Hartmut., *A History of International Political Theory: Ontologies of the International*, Palgrave Macmillan, UK, 2010 pp: 210-219, както и Scheuerman, William E., *Morgenthau, Polity Press*, UK, 2009.

не само върху начина на изследване на международните отношения, но и върху политическото съществуване на народите като цяло.

Шестте принципа на Моргантау

В следващите редове са изброени теоретичните основи на политическия реализъм така, както са формулирани от Моргантау.

1. За политическия реализъм политиката и обществото биват управлявани от общи закони, коренящи се в човешката природа.

2. Основната обяснителна категория, която реализмът използва, е „интересът, дефиниран като сила / власт“.

3. Категорията „интерес, дефиниран като сила / власт“ е универсално валидна, но не е натоварена с конкретно значение, защото то зависи от историческия контекст.

4. Политическият реализъм разбира нуждата от морална оценка на дадено политическо действие, но не приема универсалните етически норми за валидни в контекста на политическото.

5. Реализмът не признава месианските претенции на дадена държава за валидни.

6. Политическият реалист възприема политиката като автономна сфера в отношението ѝ спрямо икономика, право, етика, естетика и т.н.⁴

Отправната точка за разсъжденията на Моргантау е човешката природа като основа на политическите правила. На базата на същността на човека биват определяни начините на построяване и функциониране на обществото. Моргантау определя човека като изначално лош, откъдето следва и Хобсианското схващане за държавата и общността. Естественото състояние на хората е война на всеки срещу всеки, но поради невъзможността да се съществува мирно в такова състояние индивидът се отказва от абсолютната свобода на естественото състояние в полза на мирното и справедливо съжителство в рамките на държавата, което, разбира се, идва на определена цена. Все пак претеглянето на ползите и загубите предполага създаването на държавата, чиято основна цел, на база логиката на Хобс, е защитата на мира и собствеността на индивида. По този начин държавата и обществото са резултат от техническо сглобяване на Левиатана. В това отношение Моргантау категорично може да бъде определен като хобсианец. Оттук следва и механистичното прехвърляне на идеята за естественото състояние от

---

⁴ Morgenthau, Hans J., *Politics among Nations: The Struggle for Power and Peace*, Peking University Press, Beijing pp: 4-17.

индивида към държавата и съответно международните отношения са макрокосмос на пред-Левиатанското човешко битие⁵.

В името на кохерентността на анализа принципите от трети до пети не попадат във фокуса на настоящото изследване, защото в много отношения могат да попаднат в рамките на определението „технически условия“, които Моргентау поставя като изискване към съставлящия анализа на дадените политически отношения. За нас в случая е важно не какви са тези изисквания, а какво точно включват самите политически отношения. Поради това ще се насочим към последния шести принцип, който се отнася към политическата сфера и нейното отношение към другите елементи на човешката култура.

Моргентау определя политиката като отделна автономна сфера. На първо място, това е загатнато с идеята за обективните закони в първия принцип на реализма, тоест, че политиката има своя логика на реализиране и разгръщане в процес, за разлика от останалите сфери на живота⁶. Ако обаче причината за това е човешката природа, то тогава останалите сфери от културноантропологическата реалност не би следвало да имат особено по-различен принцип на разгръщане поради очевидната причина „човекът е лош по природа“. И в морала, и в икономиката, и в етиката „законовата основа“ на осъществяване би предпоставила едни и същи закони на поведение. Човекът е активният елемент и неговата изначална поквареност определя вечната му егоистична логика на съществуване. Дали в политиката ще е борба за повече власт или в икономиката – за повече богатство, не би имало значение – законът за поведение е един и същ и той е априорно детерминиран. Всичко това означава, че автономията на политическото по отношение на останалите части на културата е само формална, есенциално разликите идват при лингвистичното дефиниране на активността.

Моргентау описва логиката на мислене в отделните сфери по следния начин: „...политикът мисли в смисъла на интерес, дефиниран като сила / власт; икономистът – в смисъла на интерес, дефиниран като богатство; юристът – в смисъла на съответствието между действието и правната норма...“⁷ (преводът е мой – б.а.). Така изразено, политическото се превръща в една от многото части на културата. Тези части не са йерархично подредени, но не са в състояние на анархия. Реалното отношение между отделните сфери е равнопоставеност в общото и съответните проблеми се третират от респективно

---

⁵ Пак там. с. 525-533.

⁶ Пак там. с. 13.

⁷ Пак там. с. 13.

релевантната „теорема на познанието“. С други думи, ако проблемът е икономически, единствено икономическата логика на „как този проблем въздейства върху богатството на моя народ“ може да реши въпросния проблем. Целта на Моргентау в случая е очевидна – желанието му да спаси политическата сфера от напорите на легализма и морализма, което е тенденция от раждането на либерализма до наши дни⁸. Поставянето на политическото в общата структура на културата обаче създава огромен теоретичен проблем за Моргентау, който изглежда не е отбелязан в следващите му трудове, а именно, „спасяването“ на политическото от останалите сфери ограничава политическите основания на самото политическо по отношение на въпросните сфери. Съответно чисто икономическото решение на даден проблем може да бъде политически несъобразно, но теоретично не може да бъде променено заради автономистката бариера между икономика и политика, която Моргентау поставя.

За самия Моргентау обаче това не е проблем сам по себе си поради сравнително техническото определение, което той дава за политическото. В една от първите си книги Моргентау разглежда характера на политическото само по себе си като отделно понятие, което очевидно, а впоследствие и имплицитно, използва като основа за разсъжденията си в сферата на международните отношения и съответно превръща в основа на политическия реализъм. В това отношение Моргентау е категоричен последовател на Макс Вебер и дефинира политическото като „борба за власт“ (struggle for power)⁹. Определенията и на двамата имат социологически характер и докато при Вебер, или поне в по-ранните му схващания, борбата за власт има определен онтологичен смисъл¹⁰, до определена степен схващан в категорията на Ницшеанската воля за власт, то при Моргентау онтологичните измерения на политическата борба за власт са снети и политическото ефективно е превърнато в материалистична формула за разпределение, придобиване или демонстрация на сила¹¹.

Последният елемент от теоретичната основа на реализма, който се разглежда, е категорията „интерес, дефиниран като сила / власт“. В случая Моргентау начертава схематично схващане на реалността, което да „обяснява“ поведението на държавите в системата на международните

---

⁸ Пак там. с. 14.

⁹ Morgenthau, Hans J., *The Concept of the Political*, Palgrave Macmillan, UK, 2012, pp: 106, както и Вебер, М., *Политиката като призвание / Науката като призвание* София: Рива с. 37-39.

¹⁰ Weber, Max., *The national state and economic policy (Freiburg Address)*, Freiburg, 1895.

¹¹ Morgenthau, Hans J., *Politics Among Nations: The Struggle for Power and Peace*, Peking University Press, Beijing pp: 52-100.

отношения¹². Важно е да се уточни, че силата може да се разбира и като власт, като значението варира според контекста на употреба в българските текстове. Тази епистемологична единица „интерес – сила“ е всъщност за Моргентау основа на политическия реализъм, което е логично с оглед дефиницията му на понятието „политическо“. Проблемът с този момент от теорията се разглежда по-надолу в текста.

Да се върнем към общия изглед на шестте принципа на Моргентау. На практика с така оформената теоретична структура Моргентау създава една сравнително адекватна аналитична рамка, за която опосредстването на реалността не е проблем и има достатъчно рационализиращ потенциал. От друга страна, обаче, в разсъжденията на Моргентау се откриват логически несъответствия или поне такива, които не позволяват на теорията да разгърне пълния потенциал, с който разполага. Какво имам предвид? На пръв поглед теоретично Моргентау изчиства въпросите относно политическото, етиката и епистемологичната категория, с която изследователят трябва да разсъждава. Това, което Моргентау не прави, обаче, е да конструира съответстващо на първоначално зададените цели понятие на политическото и да го превърне в абсолютния принцип на теорията. Тоест, аргументативното възражение спрямо Моргентау е, че той не поставя в сърцевината на теорията на политическия реализъм един абсолютен и ясно изграден принцип на разсъждение, който да е способен да обясни всеки елемент от последвалото построение. Второто възражение е, че този принцип не е политическото-само-по-себе-си, както би трябвало да бъде що се отнася до *политическия* реализъм. В този смисъл добър пример е либералната традиция, която в основата си съдържа абсолютността на свободата, макар и първоначално рационализирана от Хобс само и единствено като „свобода на мисълта“ по отношение на суверена, с което може да бъде обяснен всеки друг вид свобода, конструиран през следващите над три века теоретизиране и разрастване на либералната философия¹³. Тоест, всеки вид свобода – от тази на асоцииране, до тази на печата, може да бъде свързана с първопринципа на теорията, който е абсолютната обяснителна единица по отношение на цялото. При политическия реализъм на Моргентау такъв първопринцип отсъства и основната причина за това е проблематичното състояние на политическото. Поради това в следващите редове се разглежда възможната алтернатива за такъв

---

¹² Пак там, с. 5.

¹³ Schmitt, Carl., *The Leviathan in the State Theory of Thomas Hobbes: Meaning and Failure of a Political Symbol*, Greenwood Press, UK, 1996, pp: 56.

принцип, който да обхване реализма в неговата цялост и да създаде възможност за кохерентно теоретизиране в рамките на цялата доктрина.

Част от причините за този теоретичен проблем при Моргентау е упоритата употреба на Хобс в конструирането на реализма, което няма как да не го отведе до различен резултат, защото самата логика на Хобсовото построение изисква именно такива изводи. Един от големите проблеми с механистичното прехвърляне на естественото състояние към държавата е логическата възможност за превъзможването на „войната всеки срещу всеки“ чрез същото техническо сглобяване на нов Левиатан. Ако човекът е способен да се откаже от абсолютната си свобода, в която е възможно да извърши всякакъв вид престъпление, без реално действието да бъде квалифицирано като престъпление, то тогава защо и за държавите, в името на вечен мир и нулева опасност от ядрен апокалипсис, да не е възможно да се обединят в един свръх-Левиатан или глобална държава¹⁴? Моргентау търси отговор на този въпрос, защото, както вече бе споменато, логическо препятствие няма. Но отговорът на Моргентау е дълбоко политически. Нещо, което е трябвало да бъде изведено като принцип на теорията, а липсва.

Нека отбележим и последния проблем с Хобс. Засилването на позициите на реализма и огромният интерес към точно тази теоретична перспектива идва в отговор именно на провала на либерализма и утопичното либерално мислене на междувоенните години. В този контекст обаче защо, след като либералната утопия на 20-те и 30-те се е провалила, в едно от основанията на реализма се превръщат идеите, които поначало е трябвало да бъдат интелектуално надвити?

Политическото, Шмит и реализма

Както вече бе загатнато, политическият реализъм има нужда от първопринцип, който да се превърне в абсолютната основа на теорията, така че да е способен да обясни всяко нейно разклонение и елемент. Това е ключов момент, защото един такъв принцип в изграждането на теорията е спойката, която запазва кохерентността на развитието на идеите. Това не позволява и отдалечаването от първоначалната идея при даден теоретичен корпус. За реализма е важно да разполага с подобна „първа идея“, за да може да оцелее като категория на мисълта в света на теоретизирането. Иначе се стига до момент, в който твърде различни концепции или концепции, които имат твърде малко общо по между си, да претендират за общ корен и обща схема на разсъждение, което не води

---

¹⁴ Morgenthau, Hans J., *Politics among Nations: The Struggle for Power and Peace*, Peking University Press, Beijing pp: 533-537.

до нищо повече от объркване и смесване на логически противоречащи си концепти.

За реализма този първопринцип на теорията, тази „първа идея“, която трябва да бъде наложена и схващана като наистина фундаменталния елемент на теорията, е ясното определение за политическото. Политическото трябва да се превърне в абсолютната обяснителна единица на политическия реализъм, от която да тръгне цялото теоретизиране и последващо структуриране на идеите. Анализът на събитията от историческата реалност вече остава върха на айсберга за нашето изследване, но този анализ ще бъде максимално кохерентен, ако теоретичният подход е възможно най-систематично, структурно и епистемологично изчистен. Да се върнем на политическото. Така, както то е формулирано, то Моргентау не разполага с възможността да обхване цялата пълнота на концепцията. Тоест, това, което Моргентау дава като определение, и това, което неговата теория за международните отношения използва, е твърде тясно, или обобщено, за понятие, което разполага с много по-дълбок смисъл. Политиката и политическото не е просто дефиниран технически процес, фокусиран върху количественото натрупване на дадени материални или нематериални ресурси, които да бъдат употребени в (отново) материалистичния процес на администриране на отношения. Политическото е онтологична категория на човешкото битие, която има изначално влияние върху всеки един аспект на нашето (като хора) съществуване в дадена културна форма. Съответно политическото не е просто борба за власт – борбата за власт е субстанциалното проявление на политическото, а е метафизичната основа на историческото битие на човека.

Близко до подобен тип е и схващането за политическото на Карл Шмит с неговата известна дефиниция „разделението между приятели и врагове“¹⁵. За Шмит категоризирането „приятел / враг“ е крайното разделение, което съдържа в себе си политическото. Тоест, тази дихотомия е абсолютното разделение в смисъла на характеризиращ диалектически процес, в обхвата на самото политическо като понятие. Съответно, за да бъде разбрано това определение, трябва да бъдат направени някои уточнения. Когато Шмит дефинира политическото, той се концентрира повече върху идеята за врага, като определението му за враг е друго битие, което с действията си заплашва целостта на моето битие¹⁶. Конфликтът, който се съдържа в противопоставянето между

---

¹⁵ Шмит, Карл. *Понятието за политическото* София: УИ „Св. Климент Охридски“, 2008, с. 21.

¹⁶ Пак там. с. 22.

приятели и врагове, е екзистенциален и това е най-важното, що се отнася до определението на политическото. Конфликтът е конфликт на различни битиета, различен *modus vivendi* на отделни екзистенциални острови. Заплахата от страна на конкретно конституирано битие, разполагащо със свои типични културни характеристики и отлики, за друга битийна реалия е конфликтът, който стои в сърцевината на политическото. Поради това политическият конфликт не е предметно категоризиран, а е по-скоро латентно съществуващ навсякъде, без да е непременно присъстващ в реалността. Явяването на политическото се осъществява, когато две различни групи интензифицират отношенията си, касаещи даден предмет, който предмет (по тяхно решение!) е от екзистенциално значение за автентично им битуване. Интензифицирането на отношенията води до групирането на приятели и врагове, готови да влязат във въоръжен конфликт. Тук от огромно значение е уточнението, че враг е единствено публичният враг¹⁷. Личният или частен враг не може да бъде политически заради самия характер на отношението. Публично отношение е политическото отношение, затова разделението е свързано с битието на групата – общностното съществуване на група хора. Ако дадена общност разполага със собствена логика на битуване, специфични икономически отношения, родово-управленски схващания, митологични основания и т.н. и някоя от тези колони на груповата екзистенциалност бива атакувана от друга група, без значение с каква цел, то конфликтът между двете общности вече не е според типа конфликт, напр. икономически, а е политически, защото промяната във въпросното основание ще промени цялостния облик на общността. Естествено, резултатът може да не е чисто и просто изменение към друго, а цялостно заличаване, за което историята свидетелства многократно. Резултатът, в крайна сметка, не е от такова значение за самата дефиниция, доколкото нас ни интересува самата причина за конфликта.

При такова дефиниране на политическото основните категории, които влизат в употреба, са: враг, битие, граница, конфликт. Понятието за граница е от ключово значение за разбиране на политическото, защото то е основополагащо за потенциалния обхват на политическия конфликт, за потенциалното поле, в което ще се яви политическото, и очертава цялостното абстрактно пространство на даденото битие. За Вебер, например, отношението на границата спрямо политическото е с конкретни териториални измерения¹⁸, защото политическата общност

---

¹⁷ Пак там, с. 24.

¹⁸ Вебер, Макс. *Фигури на културата / Фигури на властта* София: Критика и хуманизъм, 2017, с. 192.

има нуждата, тоест, условие за пребиваване на дадена територия, за да съществува политически поначало. За Шмит границата се схваща абстрактно, като измерение на общото битие¹⁹, по *границата* на което конфликтът се заражда. Това е категорията, върху която пада тежестта на отличаването „наш / друг“. Може да се направи изводът, че при отсъствието на границата ще отсъства и самото политическо, защото то няма да има основание за съществуване. Потенциалният конфликт на битиета ще бъде фундаментално неутрализиран, а абсолютното битие в своята единност не позволява деление, тоест, не позволява конфликт. С други думи – край на историята.

Последният аспект от тази теоретична схема, който си струва да бъде засегнат, е относно връзката между политическото и държавата. От една страна, би било логично политическото да съществува в самата тъкан на държавата. До голяма степен и Вебер, и Моргентау внедряват политическото в държавата. Особено при Моргентау и неговия политически реализъм това сериозно се набива на очи поради простата връзка между „политиката е борба за власт“ и „интересът на държавите е да увеличат своята власт“. При Шмит обаче политическото има отделно съществуване от държавата, като той дори излага аргумента, че тоталната държава разлага политическото²⁰, един вид политическото е неутрализирано във всеобхващащата държавна администрация. Оттук следва, че политическото има нужда от отделно „пространство“, в което да съществува, като в същия момент то отново трябва да е с публичен характер. Политическото единство съществува там, където е консенсусът около общите културни схващания за реалността и битието, и членовете на групата са готови да я защитават от инобитието. Съответно такива пространства могат да съществуват и в рамките на дадена държава, в която единството очевидно вече е унищожено и се е превърнала в микроплуниверсум²¹.

При така съставеното определение на политическото от страна на Шмит разликите с определението, дадено от страна на Моргентау, са изключително сериозни. Най-важният момент е различието между социологическия подход на Моргентау (и Вебер!) и политологическия подход на Шмит. Докато при Шмит политическото е с много по-изразен онтологичен статут, или по-точно, се доближава много повече до онтологичен принцип, то при Моргентау, както вече бе отбелязано,

---

¹⁹ Radloff, Bernhard. "Heidegger and Carl Schmitt: The Historicity of the Political (Part One)." *Heidegger Studies* 20 (2004): 83–99.

²⁰ Шмит, Карл. *Понятието за политическото* София: УИ „Св. Климент Охридски“, 2008, с. 18.

²¹ Пак там, с. 32-35.

метафизичните основания са снети. Именно в това несъответствие се крие идеята за преформулиране на основите на политическия реализъм.

Политическото като принцип на реализма

Връзката между определението, което бе дадено по-горе, и дефиницията на Шмит се намира в дълбоката екзистенциалност на политическото. Именно това трябва да залегне в основата на политическия реализъм, особено що се отнася до теорията на международните отношения – свят на безкраен конфликт на битиета. Съответно, ако можем да продължим аргументацията на Шмит, политическото представлява конфликт на битиета между отделни общности, свързани от общ онтологичен принцип. Както казва самият автор, пролетариатът не е „чисто“ икономическа общност, а е политическа заради политическия характер на своята борба. Ако приемем за основна единица по конфликта дадено битие, то, казано с други думи, това означава сблъсък на различни онтологични принципи. Оттук следва, че осъзнатото съществуване на дадена общност като такава сама за себе си е съществуване, основано върху дадена онтология, а консенсусът, или единността на публичния дух, по отношение на този онтологичен принцип, е гаранция за политическото единство. Подчертаното състояние на съществуване съответно е обусловено от *общата* онтология. Онтологията обаче е философският отговор на въпроса „какво е?“, съответно, търси първопричината за съществуването. Религиозно погледнато това е Бог²². Тук няма да навлизаме в теологическия аспект на въпроса, затова ще се занимаем направо с идеята за онтологията на човека, без да поглеждаме отвъд нея.

Човекът съществува в рамките на общността, а общността е не просто случайна група от хора, а такъв тип съществуване, което е публично регулирано от определени културни схващания. Тези културни схващания се отнасят до всеки един аспект от живота на общността – митове, религия, икономика, война, публично-право устройство и т.н. В тази общност съществува вече споменатият консенсус относно всички тези културно-нормативни структури, съответно можем да говорим за общо публично-духовно пространство, или, по-просто изразено, обща етика. Първият принцип обаче на това общо пространство е политическото битие. Самата екзистенциалност на човека-в-общността е политико-онтологичен принцип. Без

---

²² Цялата средновековна философия е основана върху християнската онтология. Може би най-добрият пример за това схващане са доказателствата на Тома от Аквино за съществуването на Бог. Вж. Бояджиев, Цочо., *Историко-философски изследвания: том II, Средновековие I*, София, Изток-Запад, 2019, с. 160-162.

политическото основание общата етика общият дух не би имал основание за съществуване, защото не би било възможно оцеляването му. Границата на дадено битие е политическата му същност. Ако липсва политическата защита, онтологическото съществуване на дадена общност се видоизменя в извънвремево съществуване, тук да се разбира извън историята. Извън времето и пространството е само Бог. Тоест, дори материално да съществува общността, без нейното политическо схващане, без нейния първи онтологичен принцип да е политическото като воля и дух, тя не може да очертае границата, която да ѝ позволи да се реализира в историческото пространство.

* * *

Ако това схващане бъде внедрено в теорията на политическия реализъм като „първи принцип“, тогава вече школата ще има своето метафизично основание. Именно политическото като онтологичен принцип може да обособи реализма като отделен подход към социалната реалност и да го превърне в реална конкурентна теза, която да разполага с претенцията за общовалидност на обяснителната си рамка. Точно тази корекция в самите основи на реализма ще помогнат за качествено му отделяне от общоприетите аналитични рамки и то не само що се отнася до международните отношения, но и до всеки политически проблем. Конфликтът с либерализма, който трябва да се възприема като естествен за реалистката школа, ще може да бъде реално разгърнат при новата хипотеза за първи принцип на реализма поради вече съществуващата отлика в основанието на теориите. От друга страна, това, което не е описано по въпроса за връзката между първия принцип и отделните последващи теоретични разклонения и изводи, ще бъде напълно валидно. Добър пример за това е въпросът за анархията в международните отношения – ако политическото може да съществува единствено в партикуларистичен универсум на конкуриращи се битиета, то „анархистичната международна система“ е най-естественият извод, произтичащ от вече новата предпоставка. И съответно тук е мястото да обясним защо отговорът на Моргентау на въпроса за световната държава, създадена на принципа на Левиатан е дълбоко политически. Той заявява, че невъзможността за подобно „събиране“ на държавите в световно свръхправителство се дължи на липсата на общностен консенсус относно общностната етика. Партикуларизмът на обществата е твърде силен. Проблемът, разбира се, е, че това явление не е изведено като първи принцип на политическия реализъм.